

Αθήνα, 23 Οκτωβρίου 2007
Αρ. Πρωτ.: 2552

Προς τον
Υπουργό Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης
Κύριο Προκόπη Παυλόπουλο
Βασ. Σοφίας 15
106 74 Αθήνα

Με την παρούσα επιστολή μου θα ήθελα να θέσω υπόψη σας τα σοβαρά και επείγοντα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί σε σχέση με την από ετών ήδη αυτογνώμονα εγκατάσταση σημαντικού αριθμού οικογενειών τσιγγάνων στην περιοχή Βοτανικού του Δήμου Αθηναίων. Μολονότι τα μέλη της συγκεκριμένης ομάδας διαθέτουν ως επί το πλείστον την αλβανική ιθαγένεια, τα προβλήματα που συνδέονται με την εγκατάστασή τους αποδίδουν υποδειγματικά το γενικότερο, εθνικών διαστάσεων θα τολμούσα να πω, πρόβλημα των συνθηκών εξαθλίωσης και κοινωνικής περιθωριοποίησης υπό τις οποίες εξακολουθεί να διαβιού ακόμη και σήμερα πολύ μεγάλο μέρος των τσιγγάνων, Ελλήνων ή μη, στη χώρα μας, αλλά και ειδικότερα στην Αττική (βλ. ιδίως περιοχή Ασπροπύργου, Λιοσίων, Νομισματοκοπείου κ.α.). Άλλωστε, κανονιστικό θεμέλιο της μέριμνας την οποία ένα δημοκρατικό κοινωνικό κράτος δικαίου, όπως η χώρα μας, οφείλει να επιδεικνύει απέναντι σε τέτοιες ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες αποτελεί η υποχρέωση προστασίας της αξίας του ανθρώπου (αρ. 2 παρ. 1 Συν.), ασχέτως ιθαγένειας, φύλου, καταγωγής, θρησκευματος κ.λπ.

Η συγκεκριμένη εγκατάσταση υφίσταται στις παρυφές του Δήμου Αθηναίων προς τους Δήμους Ταύρου και Αιγάλεω επί αυτογνώμονως καταληφθεισών εκτάσεων, ιδιωτικών ή δημοτικών, ήδη εδώ και περισσότερο από μια δεκαετία. Αποτελείται από περισσότερους γειτονικούς καταυλισμούς προχείρων παραπηγμάτων από χαρτόνι, λαμαρίνα και λοιπά ευτελή υλικά, όπου φέρονται να κατοικούν περί τα οκτακόσια με χίλια άτομα. Η εκεί εγκατάσταση συνδέεται κυρίως με το γεγονός ότι κύρια επαγγελματική ενασχόλησή τους είναι η συλλογή απορριμμάτων μετάλλου και η διάθεσή τους στα διάσπαρτα στην περιοχή σιδηρουργεία. Παρά τη μακρόχρονη ήδη παρουσία τους εκεί, εν όψει ιδίως του παράνομου της εγκατάστασής τους, ο συγκεκριμένος πληθυσμός δεν διαθέτει πρόσβαση σε καμία αναγκαία για την αστική διαβίωση παροχή (λ.χ. ύδρευση, ενέργεια, αποχέτευση), αλλ' ούτε και απολαμβάνει της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, ιδίως δε υγειονομικής φροντίδας ή υπηρεσιών εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα οι συνθήκες διαβίωσης να είναι διαπιστωμένα και κατά κοινή ομολογία εξαιρετικά άθλιες η δε όλη κατάσταση να εγκυμονεί διαρκώς και προδήλως σοβαρούς κινδύνους για την υγεία των ιδίων και τη δημόσια υγεία γενικότερα. Ο τελευταίος αυτός κίνδυνος, σε συνδυασμό με την επιμονή του

πληθυσμού αυτού σε πρακτικές εξαιρετικά οχληρές και ρυπογόνες (όπως κατ' εξοχήν η καύση ελαστικών και καλωδίων) αλλά και ο καταλογισμός σε ορισμένα μέλη του επαναλαμβανόμενων παραβατικών συμπεριφορών (ιδίως μικροκλοπές και διαρρήξεις κυρίως σε βιοτεχνίες της ευρύτερης περιοχής) έχουν κατ' επανάληψη δημιουργήσει κλίμα έντασης και αντιπαράθεσης με τους λοιπούς περιοίκους, ιδίως δημότες Ταύρου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εδώ και σχεδόν δύο χρόνια επεσήμανε προς τις αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου Αθηναίων, της Ν.Α. Αθηνών και της Περιφέρειας Αττικής τα εντεινόμενα προβλήματα και τους κινδύνους, υπογραμμίζοντας την ανάγκη εφαρμογής της προβλεπόμενης από τον νόμο διαδικασίας για την επίλυση του ζητήματος. Συγκεκριμένα, η Αρχή μας :

(α) πρότεινε τη συντονισμένη πρωτοβουλία των ανωτέρω φορέων για την εξεύρεση και τον προσδιορισμό κατάλληλου χώρου μετεγκατάστασης του εν λόγω πληθυσμού υπό όρους ασφάλειας και αξιοπρεπούς διαβίωσης, σύμφωνα με τους όρους και τη διαδικασία της ΚΥΑ 23641/2003 για την εγκατάσταση πλανοδίων.....,

(β) υποδείκνυε την άμεση λήψη μέτρων για την ανακούφιση του συγκεκριμένου πληθυσμού και την αποτροπή κινδύνων για τη δημόσια υγεία κατά το μεσοδιάστημα μέχρι τη διενέργεια της ως άνω μετεγκατάστασης. και

(γ) υπογράμμισε ότι τυχόν εξαναγκασμός αυτών, άμεσος ή έμμεσος, να αποχωρήσουν χωρίς προηγούμενη υπόδειξη κατάλληλου χώρου μετεγκατάστασης θα ήταν παράνομη.

Ωστόσο, κατά το διαρρέυσαν χρονικό διάστημα μέχρι την άνοιξη του τρέχοντος έτους ουδεμία πρωτοβουλία των εμπλεκόμενων φορέων φαίνεται να ελήφθη για τη δρομολόγηση της μετεγκατάστασης αυτής, παρά την επιτακτική ανάγκη προώθησής της εν όψει της αύξουσας έντασης των προβλημάτων. Την εγκατάσταση των τσιγγάνων στον Βοτανικό ανέσυρε ωστόσο αιφνιδίως στο προσκήνιο της δημοσιότητας η ανακοίνωση των προθέσεων της δημοτικής αρχής της Αθήνας και του καθ' ύλην αρμοδίου Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ να προωθήσουν την δραστική ανάπλαση και αξιοποίηση της ευρύτερης περιοχής Βοτανικού – Ελαιώνα με την εκεί ανέγερση γηπέδου ποδοσφαίρου, εκτεταμένων εγκαταστάσεων άθλησης και αναψυχής, εμπορικών κέντρων κλπ.. Με την εν λόγω ανακοίνωση δε συνέπεσε χρονικά η υπό αδιευκρίνιστες ακόμη περιστάσεις ταυτόχρονη μαζική αποχώρηση όλων των τσιγγάνων από τον -ενός εκ των μέχρι τότε δύο πολυπληθεστέρων- καταυλισμό της οδού Πολυκάρπου. Εκπρόσωποι των τσιγγάνων και κοινωνικοί φορείς, που δραστηριοποιούνται στην περιοχή κατήγγειλαν ότι η φαινόμενη ως εκούσια αποχώρησή τους οφείλετο στο συνδυασμό εμμέσων απειλών εκ μέρους δημοτικών και αστυνομικών αρχών για βίαιη εκδίωξή τους και της προσφοράς χρηματικού ποσού από ιδιώτη επιχειρηματία σε όσες οικογένειες προτίθεντο να απομακρυνθούν, χωρίς ωστόσο οι εν λόγω καταγγελίες να έχουν επιβεβαιωθεί. Ο εκκενωθείς χώρος φέρεται να καθαρίστηκε αυθημερόν από συνεργεία εργοληπτικής εταιρείας υπό την επίβλεψη της δημοτικής αρχής και έκτοτε φρουρείται. Η φερόμενη δε ως επαπειλούμενη τότε απομάκρυνση και των εγκατεστημένων στον δεύτερο μείζονα καταυλισμό δεν έχει μέχρι σήμερα υλοποιηθεί. Οπωσδήποτε και αν προκλήθηκε όμως η εν λόγω εξέλιξη, είχε δυσμενέστατες συνέπειες, καθότι άλλοι εκ των αποχωρησάντων απλώς ενσωματώθηκαν στον παρακείμενο εναπομείναντα καταυλισμό της οδού Ορφέως, οξύνοντας στο έπακρο τα ήδη οξύτατα προβλήματα

που υφίστανται εκεί λόγω των αθλιών συνθηκών διαβίωσης, την απουσία κάθε υγειονομικής υποδομής και την διαρκή πρακτική της καύσης ελαστικών, και άλλοι διεσπάρησαν σε μικρότερες ομάδες στην ευρύτερη περιοχή δημιουργώντας με την αυτογνώμονα κατάληψη άλλων ιδιωτικών ακινήτων (ιδίως το παλαιό εργοστάσιο Βιαμάξ επί της οδού Πειραιώς) ή δημοσίων εκτάσεων (όπως η γειτνιάζουσα με τον αρχαιολογικό χώρο Ακαδημίας Πλάτωνος) νέες εστίες προβλημάτων.

Όπως ήταν αναμενόμενο η όξυνση και επέκταση του όλου προβλήματος πυροδότησε επίσης έντονες αντιδράσεις των περιοίκων, ιδίως δε των κατοίκων του Δήμου Ταύρου, οι οποίοι έχουν ήδη ξεκινήσει σειρά κλιμακούμενων εκδηλώσεων διαμαρτυρίας, ενώ πρόσφατη αστυνομική επιχείρηση ευρείας κλίμακας, εκτός από ερωτηματικά σχετικά με ορισμένες αμφιλεγόμενες πτυχές της, έχει αφήσει πίσω της ισχυρό κλίμα ανασφάλειας και αναταραχής στον πληθυσμό των τσιγγάνων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διενεργήσει επανειλημμένες επιτόπιες επισκέψεις, επαφές και συναντήσεις με όλες τις εμπλεκόμενες αρχές, τους ενδιαφερόμενους κοινωνικούς φορείς, τις επιτροπές περιοίκων αλλά και τους ίδιους τους τσιγγάνους. Επίσης έχει απευθύνει σειρά εγγράφων με τις οποίες υποδείκνυε ως κατεπείγουσες τις αναγκαίες με βάση τον νόμο και εν όψει των περιστάσεων ενέργειες για τη δρομολόγηση έστω της διευθέτησης του όλου σύνθετου ζητήματος. Η Ν.Α. Αθηνών προέβη πράγματι, κατόπιν αυτών, σε επιτόπια αυτοψία και επεσήμανε με κατεπείγοντα έγγραφα της ορισμένες άμεσα αναγκαίες ενέργειες για την προσωρινή ανακούφιση του πληθυσμού αυτού αλλά και χάριν της δημόσιας υγείας, οι οποίες ωστόσο απομένει να υλοποιηθούν σε συνεννόηση με τις αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες καθαρισμού του Δήμου Αθηναίων. Από την πλευρά της, η Περιφέρεια Αττικής προέβη ήδη από τα τέλη Μαΐου στη συγκρότηση, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις, Επιτροπής αρμόδιας να εισηγηθεί στον οικείο Γενικό Γραμματέα τον κατάλληλο χώρο και τα μέτρα (λ.χ. εγκατάσταση βασικής υποδομής) για την μετεγκατάσταση των τσιγγάνων υπό συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης. Ωστόσο, η διαδικασία εξεύρεσης και προσδιορισμού κατάλληλου χώρου δεν φαίνεται να έχει καν ξεκινήσει καθώς, με βάση πληροφορίες που μας παρείχε η ίδια η Περιφέρεια, δεν έχει περιέλθει στη προαναφερθείσα Επιτροπή η απαιτούμενη κατά τις κείμενες διατάξεις σχετική πρόταση από τον Δήμο Αθηναίων, ο δε Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας δεν φαίνεται να έχει αξιοποιήσει μέχρι στιγμής την ευχέρεια, που του παρέχουν οι ίδιες διατάξεις, να αρχίσει τη διαδικασία προσδιορισμού κατάλληλου χώρου μετεγκατάστασης ακόμη και χωρίς τη σύμπραξη του οικείου Δήμου. Η ανησυχητική αυτή καθυστέρηση στην προώθηση των βασικών ενεργειών που είναι αναγκαίες για τη διευθέτηση ενός τόσο σύνθετου, ακανθώδους και κοινωνικά ευαίσθητου ζητήματος, εν όψει μάλιστα και του πιεστικού χρονοδιαγράμματος εκτέλεσης των έργων ανάπλασης και αξιοποίησης της ευρύτερης περιοχής, δεν μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ως παράγων αισιοδοξίας για ευτυχείς εξελίξεις. Εξίσου άλλωστε δυσοίωνα στοιχεία θα πρέπει να θεωρηθούν εν προκειμένω τόσο η αύξουσα αγανάκτηση που εκδηλώνουν περίοικοι για την απουσία εξελίξεων όσο και το κλίμα έντασης που έχει δημιουργηθεί από τις πρόσφατες αστυνομικές ενέργειες, ώστε να μην μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο διαταραχών της δημόσιας τάξης με χαρακτηριστικά αντιπαράθεσης ερειδόμενης σε φυλετικές διαφορές.

Στόχος των παρεμβάσεων του Συνηγόρου του Πολίτη δεν είναι ούτε η υπόδειξη υπαιτιών ούτε η αναζήτηση ευθυνών, αλλά η εποικοδομητική διαμεσολάβησή του μεταξύ των εμπλεκόμενων για την αποτροπή κινδύνων σε βάρος κάθε δικαιούχου έννομης προστασίας, είτε πρόκειται εν προκειμένω για τους τσιγγάνους, είτε για τους υπόλοιπους κατοίκους, εργαζομένους και ιδιοκτήτες της

περιοχής. Στην κατεύθυνση αυτή επιχειρούμε με σειρά νέων εντελώς προσφάτων εγγράφων μας προς όλους τους εμπλεκόμενους να συμβάλουμε συντονιστικά στην από κοινού προώθηση των αναγκαίων ενεργειών για την έναρξη της μετεγκατάστασης, υποδεικνύοντας ταυτόχρονα κατά περίπτωση τις συγκεκριμένες προτεραιότητες που φαίνονται να αναδεικνύουν οι περιστάσεις.

Ωστόσο, η μέχρι τώρα αδράνεια των εμπλεκόμενων, δεν επιτρέπει δυστυχώς τη πιθανολόγηση δραστικών εκ μέρους τους πρωτοβουλιών, παρά την ιδιαίτερη επιτακτικότητα της ανάγκης να αναληφθούν τέτοιες. Η διαιώνιση του σοβαρού αυτού κοινωνικού προβλήματος εκθέτει άλλωστε ήδη από καιρό τη χώρα μας σε διεθνές επίπεδο όσον αφορά την ετοιμότητα της κρατικής διοίκησης να ανταποκριθεί στη πιεστική ανάγκη προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου αλλά και δημοσίων αγαθών όπως, εν προκειμένω, η δημόσια υγεία. Η πιθανολογούμενη αρνητική έκβαση της υπόθεσης, με τη τυχόν απομάκρυνση (πολλώ δε μάλλον τη βίαιη έξωση) του εν λόγω ευαίσθητου πληθυσμού χωρίς να έχει προηγηθεί η υπόδειξη της μετεγκατάστασής του σε κατάλληλο για αξιοπρεπή διαβίωση χώρο θα είναι οπωσδήποτε τραυματική για την εικόνα της χώρας μας.

Γι' αυτό και ο Συνήγορος του Πολίτη σας απευθύνεται εν προκειμένω υπό την ιδιότητά σας ως ιεραρχικά προϊσταμένου της Περιφέρειας Αττικής, εποπτεύοντος τους εμπλεκόμενους οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, αλλά και ως προεδρεύοντος της αρμόδιας για τη στήριξη των τσιγγάνων διωπουργικής επιτροπής και σας παρακαλεί να αναλάβετε την πρωτοβουλία κινητοποίησης και συντονισμού των φορέων αυτών κατά λόγο αρμοδιότητας εκάστου, αφενός για την εξεύρεση και τον προσδιορισμό κατάλληλου χώρου μετεγκατάστασης των τσιγγάνων του Βοτανικού, αφετέρου για την λήψη των άμεσα αναγκαίων και νόμιμων μέτρων για την μέχρι τότε άμβλυνση των υφισταμένων προβλημάτων. Επισημαίνεται ότι η συντονιστική σας αυτή πρωτοβουλία θα μπορούσε να συμπεριλάβει, όπως έχουμε ήδη υποδείξει προς τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής, και άλλους δήμους του λεκανοπεδίου που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω της αυτογνώμονος κατάληψης εκτάσεων από τσιγγάνους διαβιούντες εκεί υπό αντίστοιχες συνθήκες εξαθλίωσης, ώστε οι λύσεις που τυχόν θα προκριθούν να διαθέτουν περισσότερες πιθανότητες ευόδωσης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη θα βρίσκεται στη διάθεσή σας για την ενεργό στήριξη κάθε πρωτοβουλίας σας στην κατεύθυνση αυτή.

Γιώργος Β. Καμίνης

Κοιν. Υφυπουργό Υπουργείου Εσωτερικών
& Δημόσιας Διοίκησης, κ.Νάκο